

1.7.2002

Luonto-Liiton kommentit Metso-toimikunnan toimintaohjelmaan

Luonto-Liitto pitää Metso-toimikunnan toimintaohjelmaa täysin riittämättömänä suhteessa toimikunnan tehtävään ja suojelubiologisen tiedon osoittamaan suojelutarpeeseen. Valtioneuvosto hyväksyi vuonna 1999 Kansallisen metsäohjelman 2010 (KMO). Kansallisen metsäohjelman yhteydessä päätettiin, että "kartoituksen pohjalta laaditaan lähivuosien aikana Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lounais-Lapin metsiensuojelun tavoite-, rahoitus- ja toimintaohjelma, joka käynnistetään ohjelman valmistuttua."

Tehtäväksianto perustui professori Rauno Ruuhijärven johtaman asiantuntijatyöryhmän perusteelliseen arvioon Etelä-Suomen ja Pohjanmaan metsien suojelutarpeesta vuonna (Suomen ympäristö 437, 2000). Tässä yksimielisessä ns. ESSU-mietinnössä todettiin kaikkien metsäisten luontotyyppien tarvitsevan lisäsuojelua.

METSO-toimikunnan päätehtävä oli "esittää määrälliset ja ajalliset tavoitteet toimenpiteille, joilla Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan alueen metsien suojelutilannetta parannetaan metsien luontotyyppien ja eliölajien suotuisan suojelun tason säilyttämiseksi tai palauttamiseksi." Tässä perustehtävässä METSO-toimikunta on epäonnistunut.

Toimikunta esittää vaatimattomia pilottihankkeita vuosille 2003-2007. Ne ovat sinänsä arvostettavia ja tarpeellisia, jotta vapaaehtoisen suojelun mekanismeista ja mahdollisuuksista saadaan tietoa, mutta eivät poista suojeluntarvetta.

Seuraavassa muistiossa on kommentoitu Metso-toimikunnan toimintaehdotuksia lyhyesti kohta kohdalta.

Metso-toimikunnan ehdotus 1: Luonnonsuojelualueiden elinympäristöjen ennallistaminen ja hoito

Toimikunta esittää, että

- Vuosina 2003-2012 nykyisten valtion luonnonsuojelualueiden ennallistamisen ja hoidon valtion talousarvioon sisältyvää rahoitusta lisätään 1,5 milj. €/v ja lisäksi Metsähallituksen metsätalouden tulosalueen liiketoiminnalla rahoitetaan metsätalouden työvoimakustannuksina ennallistamista ja hoitoa 1,2 milj. €/v.*
- Yksityismaiden suojelualueiden hoitoon varataan 0,5 milj. €/v. Maanomistajat ja alueelliset ympäristökeskukset sopivat keskenään hoidon toteuttamisesta.*
- Uusien suojelualueiden perustamisen yhteydessä varataan niiden ennallistamiseen ja hoitoon riittävät resurssit.*

Nykyisten suojelualueiden ennallistaminen on tärkeää, jotta alueet tarjoaisivat mahdollisimman sopivia elinympäristöjä uhanalaiselle ja uhanalaistuvalla lajistolle. Se ei kuitenkaan hoida Etelä-Suomen kiireellisimpiä suojelutarpeita. Todennäköisesti vakavampi

ongelma kuin suojelualueiden ennallistamisen tarve on niiden liian pieni koko sekä epäonnistuneet suojelurajaukset. Suurin osa Etelä-Suomen metsiensuojelualueista on liian pieniä voidakseen toimia ekologisina kokonaisuuksina ja turvatakseni niitä nyt asuttavan lajiston pitkäaikaiset elinmahdollisuudet. Tähän eri tutkimuksissa osoitettuun polttavaan ongelmaan ei Metso kuitenkaan esitä systemaattista parannusta.

Suojelualueiden ennallistamista on oikeastaan mahdotonta erottaa niiden laajentamisen tarpeesta, jos pyritään turvaamaan metsäluonnon säilyminen. Nykyisten suojelualueiden laadun paraneminen ei myöskään korvaa suojelualueiden vähäisyyttä; elinympäristön pinta-ala on nimittäin tärkein lajien säilymiseen vaikuttava tekijä. Etelä-Suomen ja Pohjanmaan metsistä on suojeltu vain 1,1%. Vaikka tämä alue olisi yhtenäinen Pyhä-Häkin tasoinen erämaa, olisi vaateliiden lajien tarvitseman elinympäristön pinta-ala riittämätön.

Metso-toimikunnan ehdotus 2: Luonnonsuojelualueiden perustiedon keruu

Toimikunta esittää, että

- *Metsähallitus kerää Etelä-Suomen ja Pohjanmaan suojelualueiden metsiköittäiset perustiedot vuosina 2003-2006 ja tätä varten varataan valtion talousarvioon 0,95 milj. €/v. Lisätarve on kokonaisuudessaan vuosina 2003-2006 3,8 milj. €.*
- *Uusien suojelualueiden perustamisen yhteydessä varataan niiden perustiedon keruuseen riittävät resurssit.*

Rajatuilla resursseilla kiireellisempää kuin nykyisten suojelualueiden tietojen päivittäminen olisi ollut Etelä-Suomen akuutisti uhattujen arvometsien määrän ja sijainnin selvittäminen. Luonto-Liitto kokee, että tämänkin sinänsä tutkimuksen kannalta tarkoituksellisen hankkeen tarkoitus on lähinnä viivyttää suojelua.

Metso-toimikunnan ehdotus 3: Luonnonsuojelubiologisen kriteeristön laatiminen

Toimikunta esittää, että

- *Ympäristöministeriö asettaa vuoden 2002 lopussa laajapohjaisen asiantuntijatyöryhmän täsmentämään luonnonsuojelubiologiset kriteerit toimikunnan esittämiä pilottihankkeita varten. Valmis kriteeristö on käytettävissä vuoden 2003 lopussa.*

Metso-toimikunnan ehdottoman työryhmän on tarkoitus määritellä luonnonsuojelubiologiset kriteerit, joiden mukaan toteutetaan toimintaohjelman pilottihankkeet ja Metsähallituksen rahoituksella tapahtuva joidenkin kohteiden suojeluhankinta vuosina 2005-2014 (kohta 7).

Luonto-Liitto korostaa, että työryhmän on koostuttava luonnonsuojelubiologian ja suojelun asiantuntijoista. Etujärjestöille se on väärä paikka. Työryhmän tulisi ottaa laajalti huomioon Etelä-Suomen metsäisten luontotyyppien suojelun tarve. Vanhojen metsien suojeluohjelmakriteerien kaltaisia rajoitteita ei voi Etelä-Suomen metsiensuojelulle asettaa, sillä luonnontilaisia metsiä alueelta ei löydy riittävän suojeluverkoston muodostamiseksi.

Metso-toimikunnan ehdotukset 4, 5, 6 ja 8: vapaaehtoisen suojelun pilottihankkeet

Luonto-Liitto pitää pilottihankkeita tärkeinä ja toivoo, että vapaaehtoisesta suojelusta syntyy merkittävä suojelun keino. Tässä vaiheessa pilottihankkeet eivät kuitenkaan vähennä suojelun

tarvetta paitsi marginaalisesti. Niillä ei myöskään voida edistää kunnollisten, laajempien metsiensuojelualueiden saamista Etelä-Suomeen lähivuosien aikana.

Metso-toimikunnan ehdotus 7: Metsähallituksen maanmyyntitulojen ja vaihtomaiden käyttö luonnonsuojelullisesti arvokkaiden alueiden hankkimiseen

Toimikunta esittää, että

- *On järkevää jatkaa Metsähallituksen luonnonsuojelullisesti arvokkaiden kohteiden hankkimista vapaaehtoisin kaupun ja vaihdoin suojelun maantieteellisillä ja ekologisilla puutealueilla toimenpiteen 3.3 luonnonsuojelubiologisten kriteerien perusteella vuosina 2005-2014. Hankintojen rahoittamiseksi Metsähallitus jatkaa tonttien myyntiä ja metsien käyttöä vaihtomaina maanomistajien kiinnostuksen mukaisessa laajuudessa. Kymmenen vuoden rahoitukseen käytetään noin 5 milj. €/v.*

Metso-toimikunnan tärkein konkreettinen suojeluesitys on tämä Metsähallituksen panostus yksityisten metsänomistajien tarjoamien luonnonsuojelullisesti arvokkaiden metsien ostamiseksi suojeluun vuosina 2005-2014. Suojelun tarpeeseen nähden esitys on mittaluokaltaan naurettava. Sillä päästään parhaimmillaankin vain promilleluokan suojeluasteen korotukseen (n. 15 000 ha täyspuustoisia metsiä) Etelä-Suomessa seuraavan 13 vuoden aikana.

Lisäksi tälläkään keinolla ei turvata akuutisti uhattuja arvokohteita, jotka tuskin löytyvät satunnaisella, lähinnä maanomistajien tarjouksiin perustuvalla menetelmällä.

Metso-toimikunnan ehdotus 9: Luonnonsuojelulain mukainen luonnonsuojeluohjelma

Toimikunta esittää, että

- *Luonnonsuojelulain mukaisen Etelä-Suomen ja Pohjanmaan metsien suojeluohjelman tarpeesta päätetään vuonna 2007 nykyisten suojeluohjelmien rahoitusohjelman päätyttyä käyttäen hyväksi toimikunnan muista toimenpide-esityksistä saatuja kokemuksia.*
- *Suojeluohjelman tarpeen arvioimiseksi ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö selvittävät toimenpide-esitysten 3.4, 3.5, 3.6 ja 3.8 ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset.*

Metso-toimikunnan ehdotus suojeluohjelman tarpeen määrittelyn siirtämisestä kertoo toimikunnan täydellisestä epäonnistumisesta toimeksiantonsa täyttämässä. Metso-toimikunta nimitettiin vastaamaan jo laajalti todettuun suojelun tarpeeseen. Sen piti laatia Etelä-Suomen ja Pohjanmaan suojeluohjelma, jonka toteutukset piti Kansallisen metsäohjelman vision mukaan olla vuonna 2010 jo pitkällä.

Suojelun siirtäminen Kansallisen metsäohjelman toimikauden lopulle ja jopa sen ylitse estää myös metsäohjelman tasapainoisen toteuttamisen. Suojeluohjelman piti olla vastapaino Kansallisen metsäohjelman tukemille ennätysuurille hakkuille, jotka paljolti uhkaavat juuri Etelä-Suomen arvokkaita metsiä.

Ottaen huomioon nykyisen tutkimustiedon ja yksiselitteisesti todetun suojelun tarpeen Etelä-Suomessa, voidaan suojelun siirtämistä pitää törkeänä varovaisuusperiaatteen laiminlyöntinä. Se on myös taloudellisesti epäsuotuisaa, sillä uhanalaistumisen edetessä suojelusta tulee vuosi vuodelta kalliimpaa.

Metso-toimikunnan ehdotus 10: Talousmetsien luonnonhoito

Toimikunta esittää, että

- *Valtion talousarvioon sisältyvät metsäluonnon hoidon varat 4,2 milj. €/v käytetään elinympäristöjen kartoituksen päätyttyä kokonaisuudessaan ympäristötukeen ja luonnonhoitohankkeisiin ja määrärahaa lisätään vaiheittain 8 milj. euroon vuoteen 2007 mennessä.*
- *Maa- ja metsätalousministeriö korjaa luonnonhoidon tukijärjestelmän epäkohdat luonnonhoitoalueiden määrittelystä ja perustamisesta tehtävän selvityksen yhteydessä (toimenpide 3.6).*
- *Metsäorganisaatioiden metsänhoidon suositukset tarkistetaan lähivuosina uuden tutkimustiedon ja käytännön kokemusten perusteella. Tarkistuksissa kiinnitetään erityisesti huomiota vanhojen haapojen ja lahopuun säilyttämiseen.*
- *Metsähallitus tehostaa monimuotoisuuden huomioon ottamista ja luonnonsuojelun kannalta arvokkaiden alueiden inventointia ja suojelua luonnonvarasuunnittelun ja alue-ekologisen suunnittelun erityiskohteilla sekä suojelualueisiin rajoittuvilla alueilla. Toimenpiteet ja niiden kohdentaminen määritellään Metsähallituksen metsätalouden ja luonnonsuojelun tulosalueiden yhteisprojektina vuoden 2004 loppuun mennessä toimenpiteen 3.3 luonnonsuojelubiologisten kriteerien perusteella. Kustannukset ja menetettävät kantorahatulot arvioidaan selvityksen yhteydessä. Toimenpide-esitys ei rajoita valtion talousmetsien normaaleja metsätaloustoimia selvityksen aikana.*

Talousmetsien luonnonhoitoa koskevista esityksistä puuttuvat määrälliset tavoitteet, joita olisi tarvittu esimerkiksi lahopuun ja haavan lisäämiseksi.

Metsähallitusta koskeva esitys tulisi laajentaa kaikille valtionmaille Etelä-Suomessa ja Pohjanmaalla, ja selvitysten tulisi tähdätä omistajakohtaiseen metsäisten luontotyyppien suojeluohjelmaan. Ohjelman valmistelun tulisi olla avointa, ja myös ympäristöhallinnon sekä kansalaisten pitäisi pystyä vaikuttamaan siihen. Nykyinen esitys jättää konkreettiset suojelupäätökset valtion maiden osalta kokonaisuudessaan liikelaitos Metsähallituksen päätettäväksi, mikä on edesvastuutonta.

Metso-toimikunnan ehdotus 11: Koulutus, metsäsuunnittelu ja neuvonta

Metsäsuunnittelua ja –neuvontaa on tarpeen kehittää entistä monipuolisemmaksi ja myös luonnonarvoja korostavan metsänomistajan arvomaailmaa vastaavaksi. Siksi on sääli, että Metso-toimikunnan ehdotuksissa vastuu neuvonnasta jäi edelleenkin yksinomaan metsätalousviranomaisille ja –organisaatioille.

Myös toimikunnassa pitkään esillä ollut riippumaton selvitys metsäneuvonnasta jätettiin metsäpuolen vaatimuksesta ulos esityksistä.

Metso-toimikunnan ehdotus 12: Metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt ja laki metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta

Metsälainsäädännön ristiriitaisuudet ja ongelmat jätetään Metso-toimikunnan mietinnössä sanomatta. Ongelmille ei myöskään ehdoteta tehtävän mitään, vaan metsälain kehittäminen jää edelleen läpinäkymättömäksi, maa- ja metsätalousministeriön sisäiseksi toiminnaksi.

Pttaan huomioon metsälainsäädännön merkityksen ja sen todetut mittavat ongelmat, voidaan tätä kohtaa pitää yhtenä toimintaohjelman suurimmista epäonnistumisista.

Talousmetsien luonnonhoitoa koskevan lainsäädännön kehittämiseksi olisi asetettava laajapohjainen asiantuntijatyöryhmä, jonka tehtävänä olisi arvioida mm. nykyisen metsälainsäädännön keskinäiset ristiriitaisuudet, sen riittävyys ja toimivuus sekä laatia ehdotus metsälainsäädännön muuttamiseksi siten, että se turvaa talousmetsien monimuotoisuuden säilymisen nykyistä huomattavasti laaja-alaisemmin ja sitovammin. Nykyinen lainsäädäntö ei esimerkiksi pysty turvaamaan monimuotoisuudelle tärkeän lahopuun säilymistä edes metsälain erityisen tärkeissä elinympäristöissä lainsäädännön ristiriitaisuuksista johtuen. Tällaisten merkittävien lainsäädäntöä koskevien asioiden valmistelu ministeriön sisäisenä virkatyönä ilman laajapohjaista ja avointa valmistelua julkisuuslain hengessä ei enää 2000-luvulla ole soveliasta, vaikka Metso-toimikunta niin esittääkin.

Metso-toimikunnan ehdotus 13: Monimuotoisuuden turvaaminen kuntien virkistys- ja ulkoilumetsissä sekä valtion retkeilyalueilla

Toimikunta esittää, että

- *Ympäristöministeriö yhdessä maa- ja metsätalousministeriön, Suomen Kuntaliiton ja Metsähallituksen kanssa edistää monimuotoisuuden turvaamista kuntien virkistys- ja ulkoilumetsissä sekä valtion retkeilyalueilla kehittämällä alueiden suunnittelua vuosina 2003-2005 siten, että virkistyskäytön, monimuotoisuuden turvaamisen ja metsätalouden tavoitteet voidaan sovittaa yhteen. Resursseja kehittämiseen varataan valtion budjetista 0,1 milj. €/v, yhteensä 0,3 milj. €.*

Ilman tavoitteita ja resurssointia tämäkin tärkeä hanke uhkaa jäädä merkityksettömäksi.

Metso-toimikunnan ehdotus 14: Tutkimus- ja selvitystarpeet

Metso-toimikunta ehdotti monia abstrakteja tutkimushankkeita, joiden sijaan Luonto-Liiton käsityksen mukaan olisi ollut tarkoituksenmukaisinta esittää erilaisia selvityshankkeita, joista olisi mahdollisimman paljon konkreettista hyötyä tuleville suojelutoimille. Selvitysten tulisi osaltaan auttaa paikallistamaan ja säilyttämään talousmetsissä säilyneet laajemmat ja arvokkaammat avainbiotoopit ja luontokohteet. Erityisen keskeistä ja jopa Rion varovaisuusperiaatteen mukaista on kohdentaa selvitykset sellaisiin elinympäristöihin, joita nykyinen maankäyttömme ja metsätalous edelleenkin vaurioittaa ja osin jopa tuhoaa merkittävässä määrin.

Linkki: katso erillinen muistio **Etelä-suomen metsien suojelutoimikunnan selvitys- ja tutkimustarpeista ls-järjestöjen näkökulmasta** (Keijo Savola & Sini Harkki 5.6. 2002)

Metso-toimikunnan ehdotus 17: Toimintaohjelman seuranta

Luonto-Liitto pitää valitettavana, ettei Metson ja Kansallisen metsäohjelman vaikutuksista monimuotoisuuteen aiota teettää riippumatonta arviota. Sen sijaan Metson seuranta annettiin pitkälti kansalliselle Metsäneuvostolle, joka on Metson kaltainen metsäteollisuuden etujärjestöryhmä. Metsäneuvostolla ei ole asiantuntijuutta tarkastella monimuotoisuusvaikutuksia, eikä sitä voida pitää myöskään riippumattoman arviointitahona.